

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG OPPEGÅRD

Fremtiden er nå

De to siste ukene har de tre viktigste utfordringene som det globale samfunn, Norge og Oppegård står foran i dag og de neste tiårene, vært tydelige i mediebildet.

FNs Klimapanel la 27. september fram første del av den femte klimareporten. Den slår fast at tempoet i klimaendringene skjer 20 ganger raskere enn noen registrert naturlig klimaendring og at disse med 95 % sannsynlighet skjer på grunn av sterk, menneskelig påvirkning. Det vil bli mer ekstremt vær som vil ødelegge millioner av menneskers boområder. Mennesker som allerede lever i marginale områder, vil få det verre. Eystein Jansen, direktør ved Bjerknessenteret for klimaforskning, og en av rapportens hovedforfattere, sier det slik: «Dette betyr at de veivalgene vi tar de neste par tiårene avgjør hvor stor risiko vi pålegger våre etterkommere og menneskeheten». Fremtiden er her, nå.

Denne uken la **Den internasjonale Røde Kors-føderasjonen** frem en rapport som anslår at 43 millioner europeere ikke har mat nok hver dag, 120 millioner mennesker risikerer å falle under fattigdomsgrensen og allerede lever 9 % av europeere - med jobb - under fattigdomsgrensen. Det medfører en markant økning i psykiske lidelser og behov for psykososial støtte. I følge Røde Kors vil konsekvensene av denne fattigdomskrisen prege de europeiske landene i flere tiår fremover. Fremtiden er her, nå.

Fredag tildelte **Nobelkomiteen** årets fredspris til FNs organisasjon for arbeidet mot kjemiske våpen. De siste månedene har vi igjen sett hvordan brutale regimer fører krig mot sin egen befolkning og til og med bruker kjemiske våpen mot dem. Krig og undertrykkelse fører millioner på flukt i vår globale verden. Bak tallene skjuler det seg personlige og familiære tragedier som merker mennesker for livet. De fleste flykter til roligere områder i eget land eller til naboland, men noen krysser flere grenser og en liten del kommer også til Norge og Oppegård. Vi må håpe at behovet for beskyttelse fra undertrykkelse og krig blir redusert de neste tiårene, men det motsatte er vel så sannsynlig. Fremtiden er her, nå.

Oppegårds fremtid formes nå

Lokalsamfunnet Oppegård har gjennomgått store forandringer siden kommunen ble opprettet i 1915. Da hadde den nye kommunen 1700 innbyggere. På hundre år vokste innbyggertallet 15 ganger, i Oslo mindre enn tre ganger. En moderat prognose sier at Oppegård i 2025 vil ha over 30.000 innbyggere. I det neste tiåret vil den største økningen skje i aldersgruppen mellom 25 og 66 år, mens aldersgruppen over 66 vil utgjøre en betydelig større andel av befolkningen enn i dag. Det betyr flere yrkesaktive, og flere pensjonister.

Befolkningsøkningen vil i all hovedsak skje ved innflytting, først og fremst fra andre kommuner i Norge. Mange innflyttere vil bety behov for arenaer for utvikling av sosiale nettverk til erstatning for dem man flyttet fra. Når samfunnet endres raskt, vet vi at noen får økte vanskeligheter med å henge med. Psykiske plager, rusproblemer og slitenhet i møte med de mange forventinger og krav følger ofte med en slik samfunnsutvikling. Behovet for tjenesteyting fra fellesskapet i mange former vil bli større.

Europas fattigdomskrise vil føre til at flere arbeidsinnvandrere fra EU vil søke arbeid i Norge og i Oppegård. I mine samtaler med ledelsen i kommunen ble det fremholdt at de enslige mennene i løpet av et tiår vil bli supplert med familier og gi lokalsamfunnets håndtering av innflyttere et nytt element.

Noen av innflytterne, i underkant av 5 % i perioden 2011-2015, vil også være flyktninger som har anerkjent beskyttelsesbehov. Oppegård bosetter som en av de få kommunene i Borg bispedømme det antall en blir bedt om fra sentrale myndigheter – omkring 35 personer hvert år. Det er veldig bra! Også disse vil være en del av Oppegårds forandring og gi nye muligheter for lokalsamfunnet.

Kommunens politiske og administrative ledelse har løftet klimautfordringen høyt i sin fremtidsplanlegging og det preger planene om hvor folk skal bo, hvordan de skal bevege seg og tiltak for å redusere utslipp og energibruk. Slik anerkjenner Oppegård sitt ansvar for å bidra til å redusere klimakrisen.

Den nordiske samfunnsmodellens suksess hviler på et godt samvirke mellom offentlig, kommersiell og frivillig sektor. I Oppegård er det 200 foreninger og 35 % av befolkningen er medlemmer i en forening. Oppegårds suksess som et sted å elske hviler ikke minst på disse foreningene og menneskene som driver dem. I disse utvikles sosiale nettverk innflytterne nyter godt av. Når befolkningen ligger på Norgestoppen i deltagelse ved politiske valg, vitner det om en demokratisk kultur som blir enda viktigere i årene fremover. Det er meget fremtidsrettet når kommunens ledelse nå inviterer frivillige organisasjoner til å delta i utformingen av en ny frivillighetspolitikk. Å møte store endringer i lokalsamfunnet med fordypet dialog og demokratisk deltagelse, er en bærekraftig strategi.

Kirken i lokalsamfunnet

Kirken er sendt til verden av den treenige Gud – Skaperen, Frigjøreren og Livgiveren. Lokalsamfunnet i Oppegård er det sted Gud har sendt kirken i Oppegård til å være Guds folk og Kristi kropp. Det er her Den norske kirkes visjon om å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke skal leves. Det er i dette lokalsamfunnet kirken skal «gi nærhet og være tilgjengelig for befolkningen» slik fellestrådet visjon uttrykker det. Det er i dette lokalsamfunnet Guds visjon for samfunnet som et helbredende og bærekraftig fellesskap skal virkeliggjøres og det er i dette lokalsamfunnet Guds kjærlighet og nåde som overvinner død, skyld og smerte, skal gi mennesker håp om en evig fremtid.

Befolkningen i Oppegård slutter opp om kirken og bekrefter ved sine handlinger at de ser kirkens tilstedeværelse som et viktig sted for å uttrykke tilhørighet og få livstolkning. **Medlemstallet** holder seg stabilt på omkring 19.000, men synker som andel av befolkningen. Også antall barn som bringes til **dåp** er ganske stabilt, 170 barn hvert år, i underkant av 70 % av alle fødte. Men vi ser at dåpsdeltakelsen er sårbar og at for mange av våre medlemmer ikke døper barna sine. Det er derfor bra at arbeidet med å stimulere folk til å døpe barna sine, løftes som en prioritert oppgave i visitasrapporten fra menigheten. For bispedømmet vil det være meget relevant dersom dere valgte å prioritere dette som et særlig prosjekt.

Den omleggingen av **konfirmasjonsopplegget** som ble gjort for noen år siden, har gjort at den kirkelige konfirmasjonen er en anerkjent merkevare blant ungdom og foreldre her i Oppegård. Resultatet er at omkring 60 % av årskullet konfirmeres i kirken, og andelen er økende. Det viser seg at de som konfirmeres i kirken også kommer igjen og døper barna sine selv om de ikke har vært så mye å se i mellomtiden.

Omtrent 90 % av alle **begravelser** foregår i kirkelig regi. Allehelgensdagen har utviklet seg til en viktig dag for folk som vil minnes sine døde på de vakre og velholdte kirkegårdene her.

De hellige handlingene i folks livsløp som de velger å utøve innenfor rammen av Den norske kirke, er knyttet til kirkebyggene og gravkapellet som gjør disse til bygdas sentrale, hellige steder. I sin ulikhet gir **kirkebyggene** i Kolbotn, Sofiemyr, Greverud og Oppegård rom for et mangfold av uttrykksformer. Kirkene utfyller hverandre og fremstår samlet som fire meget velegnede og komplementære kirkerom. De gir rom til et stort mangfold av aktiviteter som gjør at det menneskelige mangfoldet kan utfolde seg og utvikle sin tilhørighet til rom der den treenige Gud kan fornemmes i symboler, handlinger og fellesskap. Slike rom finnes i hele Norge og i mange andre land. Når vi skaper tilhørighet til kirkerommet, bistår vi mennesker til å finne tilhørighet også når de beveger seg til andre land og kommuner.

Fellesrådet har identifisert seks fokusområder for kirken i Oppegård frem mot år 2017: en gudstjenestefeirende kirke, en trosformidlende kirke, en diakonal kirke, en kulturformidlende kirke, en kirke som møter mennesker ved livets slutt og som har kompetente og engasjerte medarbeidere og frivillige. Dette gir en god ramme for utviklingen av kirken i Oppegård og bør også være grunnlaget for det strategiske planarbeidet i de tre menighetsrådene.

Gudstjenesten er den kristne kirkes sentrale, hellige handling som har vært feiret hver eneste søndag i snart 2000 år og feires i dag hver søndag i alle land. Gudstjenestelivet her i Oppegård er rikt og mangfoldig. Det har i mange år vært et bevisst utviklingsarbeid som har ligget i forkant av det nasjonale utviklingsarbeidet med vekt på involvering og deltagelse av hele Guds folk i gudstjenesten. De **kirkemusikalske** tradisjonene er sterke og har et fint spenn mellom tradisjonelle og ulike samtidige uttrykksformer, under solid ledelse av svært kompetente kantorer og menighetsmusikere.

Oppslutningen om gudstjenestene i Oppegård er økende med en gjennomsnittsdeltakelse på 147 mennesker per gudstjeneste på søn- og helligdager. I Oppegård sokn har samarbeidet med

Sanitetsforeningen om vårsang og høsttakkefesten gitt god oppslutning. I Greverud og Kolbotn sokn har det vært jobbet målbevisst med å utvikle ulike typer gudstjenester med et stort mangfold av kirkemusikalske uttrykk, og gudstjenestene er også preget av en høy grad av involvering av lekfolk, også barn og unge, med søndagsskolen som en viktig bidragsyter.

Oppegård har hatt prosjektmidler innenfor **trosopplæringsreformen** siden 2004. Det er utviklet en rekke breddetiltak med god oppslutning i både Greverud og Kolbotn. Babysang har meget høy oppslutning, det samme har K-dag på skolens planleggingsdager, konfirmasjonen, Sloraleirene, lederkurs der omtrent 30 % av fjorårets konfirmanter deltar og mere.

For meg virker det som en har funnet en god balanse mellom disse breddetiltakene og det kontinuerlige arbeidet for barn, ungdom og voksne. Jeg fikk være med både på mandag i Sofiemiddagen, på Superonsdagen i Greverud og opplevde barnekoret i Oppegård på konserten der. Dette er arenaer som gir velfortjent pusterom og gode muligheter for nettverksbygging for småbarnsfamilier, muliggjort ved besteforeldre som legger til rette som frivillige.

Menighetene her har et imponerende og dynamisk **barne- og ungdomsmiljø** med stor deltagelse, ulike muligheter og samarbeid med ungdomsorganisasjoner som Acta, Søndagsskoleforbundet, KRIK, KFUK/M, Skolelaget og Changemaker. Ungdomsarbeidet er godt organisert under et felles ungdomsråd, der ungdommene får ansvar, tar ansvar og gir ansvaret videre. Nettopp dette er med å gjøre ungdomsarbeidet bærekraftig,

Kirken her i Oppegård har gode tradisjoner med å **rekruttere til kirkelig tjeneste**. Samtalen med ungdomsledere i Café Ambassaden her i Sofiemyr viste at denne tradisjonen videreføres, og jeg ser fram til å se dem i kirkelige stillinger - både vigslede og andre.

Det finnes ingen kristen kirke uten **diakoni**: Omsorg for mennesker og skaperverk slik at nestekjærligheten leves ut ved å utvikle inkluderende fellesskap, et rettferdig samfunn og vern om skaperverket. Kirkens diakoner og diakonitvalg organiserer frivillige til diakonal innsats for barn, unge og eldre og har et nært og godt samarbeid med flere aktører i lokalsamfunnet.

Kirkens Nødhjelps **fasteksjon** gjennomføres også årlig som en del av konfirmantopplegget, og her i Oppegård har innsamlingen fått en svært viktig tilleggsdimensjon gjennom Internasjonal Dag i Sofiemyr kirke der flyktninger inkluderes, synliggjøres og blir løftet opp som en ressurs i lokalmiljøet. I forlengelsen av dette fremragende arbeidet, vil jeg utfordre dere til å aktivisere det store ungdomsmiljøet i kirkene i Oppegård inn mot de enslige, mindreårige flyktningene her i kommunen. I møte med kommuneledelsen og kvalifiseringssenteret ble disse fremhevet som en særlig sårbar gruppe, som blant annet sliter med å etablere sosiale nettverk med jevnaldrende. Her kan kirkens allerede eksisterende arenaer og ressurser, slik som for eksempel kafeen «Du & jeg», fungere som et inkluderende fellesskap som gjør Oppegård til et bedre sted å vokse opp og leve i – for alle. Mange av

flyktningene som får opphold i Norge er nå ortodokse kristne med store barnefamilier, og her kan babysang legges til rette som et inkluderende og nettverksbyggende tiltak.

Diakonien organisering av sorggrupper, samlivskurs og involvering med kommunens ulike virksomheter, ikke minst ungdomssektoren, NAV, Kvalifiseringssenteret for flyktninger, Frivillighetssentralen og Røde Kors er også viktige tiltak.

Jeg registrerer at ingen av menighetene her i Oppegård er «**Grønn menighet**». Her er kirken i utakt med lokalsamfunnets prioriteringer. Det bør være et realistisk mål at alle registrerer seg som grønne menigheter i løpet av det nærmeste året og at kirkekontorene miljøsertifiseres. Det vil også være naturlig at fellesrådet inngår en dialog med Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og kommunen med sikte på å utrede muligheten for å redusere kirkebyggenes bruk av og avhengighet av fossil energi.

Menighetsrådenes **prosjekter** i Etiopia, Nepal, Kina og Bangladesh i samarbeid med NMS, Normisjon og Himalpartner og Kirkens Nødhjelps ulike programmer i mange land vil i økende grad merke klimaendringene og deres effekter på menneskenes liv der. Da må vi ta vårt ansvar her for å redusere vårt bidrag til de globale klimaendringene

Kirken i Oppegård er en betydelig **kulturaktør** med viktige kulturarenaer i lokalsamfunnet. Kirkekulturfestivalen er et flott fellesløft, korenes konserter er viktige begivenheter og kirkerommets bildende kunst skaper en helhetlig kommunikasjon med folk. En vesentlig kulturoppgave for kirken i formingen av det nye Oppegård er å være tilstede og synlig i det offentlige rom både med det en gjør og med verdier og visjoner for utviklingen av det gode samfunnet her.

Samarbeidet med de to gratisavisene i kommunen virker som en god erstatning for de tradisjonelle **menighetsbladene**. Det når bredt ut til hele befolkningen både gjennom annonser og redaksjonelt stoff. En bevisst bruk av digitale informasjonskanaler er utviklet i kommunikasjon med ungdom, men i fremtiden vil dette i større grad også måtte utvides til eldre generasjoner som blir stadig mer aktive på Facebook.

Kirkens samhandling med lokalsamfunnets ledelse

Det er etablert en god relasjon mellom kirken og lokalsamfunnets ledelse i kommunens politiske og administrative organer. Den nylig undertegnede samarbeids- og tjenesteytingsavtalen, og en langt på vei tilfredsstillende finansiering, vitner om dette. Det årlige budsjettmøtet er bra, men det bør overveies om en bør legge til rette for en arena der representanter for kirken og den politisk og administrative ledelsen møtes for å drøfte sentrale satsinger i lokalsamfunnet der samhandlingseffekter kan oppnås.

Tradisjonelt og aktuelt er samarbeidet mellom **kirken og skolene** en sentral samhandlingsarena. Samtalen med skoleledere og RLE-ledere bekreftet at det ligger til rette for videreutvikling av denne samhandlingen innenfor de rammer som skolens formål og

kompetanseplaner legger. RLE-faget har blitt et fag som fungerer godt. Det formidler kjernekompetanse om religioner, etikk og livssyn og åpner et bredere rom for å diskutere og samtale om eksistensielle problemstillinger. Den timelange spørretimen jeg hadde med 7.klassen på Kolbotn skole bekreftet denne kvaliteten. Kirkens bidrag inn i RLE-faget er så langt knyttet til kirkebesøkene i 2., 4. og 6 trinn med gode pedagogiske opplegg tilpasset RLE-fagets kompetansemål. Det virket som skoleledelsen var meget åpne for nye tilbud til andre årstrinn. Det kan tenkes at en systematisk eksponering til gravlundene bør prioriteres som et nytt tilbud – de aller fleste barna i grunnskolen vil oppleve at en nærstående dør. Under visitasjonen deltok vi på en presentasjon av kirkemusikkhistorie og gudstjenesteoppbygging som var svært god og vakte stor interesse blant alle skolelederne som deltok.

Men samhandlingen med skolene i dannelsesarbeidet med barn og unge har flere arenaer enn RLE-faget. Det er gledelig at de fleste skolene og barnehagene markerer de kristne høytidene med gudstjenester. Den kulturelle skolesekken gir store muligheter som del av utviklingen av lokalsamfunnets kulturelle grunnmur der kirkens kultur og tradisjon, sammen med den globale kirkes tilstedeværelse her i Oppegård, er en viktig ressurs for tilhørighet, identitet og integrering. Sorgbearbeiding i tillegg til krisehåndtering er også et område der barna og unge både er på skolen og kirkens arena, og der kirken har stor kompetanse.

Det er også etablert god samhandling mellom **kirken og helse- og omsorgstjenesten** i kommunen, der prester og diakoner har blitt en naturlig del av arbeidsfellesskapet ved institusjonene og i det oppsøkende arbeidet. Samhandlingsreformen i helsevesenet åpner nye behov i lokalsamfunnet for profesjonelle tjenester, men også for organisering av ledsagere, sosiale nettverk, omsorg og psykososial støtte. Kirken her i Oppegård har vært forutseende og utviklet et prosjekt for dette som det blir spennende å følge videre. Her er også bispedømmerrådet en faglig ressurs siden dette er et område vi stimulerer over hele bispedømmet. Det kan også tenkes at Oppegård i likhet med sammenliknbare kommuner i Akershus bør styrke den kirkelige og religiøse betjening som kan støtte både brukere og ansatte etter modell av sykehusprester.

Helsedirektoratet har i sine retningslinjer også presisert at alle mennesker har rett til å praktisere sin religion, ikke minst tjenestemottagere med kognitive begrensninger. Det er gledelig å merke at virksomhetslederne i helse- og omsorgstjenesten allerede har en høy bevissthet om dette.

Derfor er det naturlig at helsetjenesten setter i gang arbeidet med å utarbeide gode rutiner når mennesker registreres som tjenestemottagere på sykehjem, hjemmetjenester og bofellesskap slik at deres tilhørighet til kirke- eller trossamfunn blir registrert og deres tros- og livssynsamfunn varsles. Dette aktualiseres også av samhandlingsreformen, som fører til at de som har krav på helsetjenester fra kommunen oftere er enten yngre eller sykere, eller begge deler. Siden de aller fleste tjenestemottakerne er medlemmer av Den norske kirke, som er bygdas sterkeste kompetansemiljø på religion, er det naturlig at kirken har en sentral rolle, på

samme måte som i gravferdsforvaltningen, når kommunen skal legge til rette for religionsutøvelsen i tjenesteytingen.

Et av kjennetegnene på en levende kirke, er at den er **kirke for alle**, og defineres som et fellesskap av alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Det hører med til kirkens grunnoppdrag å legge til rette for at fellesskapet i gudstjenesten, trosopplæring, ungdomsarbeidet og de mange småfellesskapene, virkelig blir et møtested der alle mennesker får delta i menighetens fellesskap på en likeverdig måte. Dette gjelder ikke minst mennesker med psykisk funksjonshemming. En samhandling mellom kirke og kommune vil være en vinn-vinn-situasjon, der både kommune og kirke gjensidig støtter hverandre for å oppnå sine målsettinger.

Råd, stab og frivillige

Menighetsrådene og fellesrådet har høy og allsidig kompetanse her i Oppegård. Sammen med høy motivasjon virker de svært godt rustet til å utøve rollen som de strategiske lederorganene de er i vår kirke. Den påbegynte strategiprosessen i Kolbotn er stimulerende. Planen og prosessen vil sammen med fellesrådets plan danne et godt grunnlag for strategiske valg og økt samhandling mellom de mange ansatte og frivillige. Også i Greverud var det stimulerende å delta i en strategisk diskusjon som bør utvikles til arbeid med en kommunisert strategi forankret i fellesrådets fokusområder og medlemmer og deltakere i Greverud. Innenfor en kirkelig helhet kan mangfold og særpreg utvikles og ressurser fordeles. Prostens medlemskap i fellesrådet i tillegg til ledelse av prestedtjenesten, relasjon til andre fellesråd i Nordre Follo og til biskopen, er en ressurs i et slikt arbeid.

Den norske kirke vil måtte øke sin kapasitet og evne til å **mobilisere både økonomiske og menneskelige ressurser**. Menighetene her mobiliserer betydelige innsamlede midler til virksomheten, særlig til barne- og ungdomsarbeidet. Slik mobilisering inkluderer i dag givertjeneste, sponsorvirksomhet, stiftelser og kommunale budsjettlinjer. Dette er et meget godt utgangspunkt for videre utvikling mot en differensiert finansieringsbase.

Det er svært mange **frivillige** som deltar på alle kirkens arenaer her i Oppegård. Det er mennesker med vilje til involvering som er bærebjelken i kirkens arbeid i lokalsamfunnet. Dere har fortalt at nøkkelen til at så mange deltar og involverer seg er at de frivilliges tjenester er utviklet i tråd med «den nye frivilligheten»: Tjenestene er tilpasset den enkeltes livssituasjon, behov, interesser, evner og er avgrenset. Sammen med god organisering og høy bevissthet om betydningen av oppfølging og fellesskapsbygging, er det mange som blir med over lang tid. Resultatet er at en større del av Guds folk får anledning til å forme kirkens uttrykk.

Kirken her i Oppegård har mange dedikerte medarbeidere med høy og variert kompetanse som har vist stor kapasitet til utvikling og fleksibilitet. Et meget godt program er lagt til rette under visitasen og dere gir motivasjon til deltagelse, involvering og mangfold. Vi lever i en utfordrende tid for kirken vår der vi skal få nye organisasjonsstrukturer på plass de neste 5

årene. Den nye kirken må forankres i kirkens egenart og bli preget av mer samhandling, smartere måter å arbeide på og økt involvering av hele Guds folk og uttrykket det mangfoldet som er i dette folket. Den fremtiden skaper vi nå. Dere er godt rustet til å forme den.

Utblick

Da kirken her på Sofiemyr ble bygget, var det et poeng at den ble oppført i teglmurverk med steiner som ikke er polerte eller ser like ut, men som hadde ulike mønster, farger og sjatteringer – og de aller fleste med spor og merker. Kirkebygget skulle fortelle befolkningen her i Oppegård at kirkebyggene er steder som gir rom for alle mennesker og alt livet har å by på, slik kirketanken formuleres i 1. Petersbrev 2: «Et hus av levende steiner». Derfor står kirkebyggene her i bygda som et vitnesbyrd om den treenige Gud og en invitasjon til tro og tilhørighet for alle.

I årene som kommer skal kirkeklokkene fortsatt lyde og invitere mennesker i Oppegård inn til gudstjenester og andre samlinger. Der skapes det et fortettet møtested mellom himmel og jord, fortid og nåtid, og der innlemmes vi i Guds fremtidsvisjoner for mennesket. Her skal det fortsatt inviteres til dåp, slik at mennesker kan forenes med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved nattverdbordet finnes næring og styrke for det livet som leves her og nå, og vi blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen mottar menneskene Guds nåde og får hjelp til å tolke og leve sine liv i tro, håp og kjærlighet. Gjennom kirkens diakonale virksomhet blir mennesker reist opp og får frigjort ressursene Gud utrunder oss med.

Må Gud fortsette å velsigne dere i det oppdraget!

*Fredrikstad 13.oktober 2013,
Biskop Atle Sommerfeldt*